Zbornik sudske prakse

RJEŠENJE SUDA (osmo vijeće)

26. veljače 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 99. Poslovnika Suda – Odgovor koji se može jasno izvesti iz sudske prakse ili ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji – Konvencija o provedbi Schengenskog sporazuma – Članak 54. – Članak 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Načelo *ne bis in idem* – Područje primjene – Presuda kojom se određuje smještaj osobe u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela – Odgoda pod uvjetom da se ta osoba podvrgne liječenju”

U predmetu C-766/24,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (Sud u Pireju (Sud u Pireju u vijeću od tri suca za lakša kaznena djela), Grčka), odlukom od 26. veljače 2024., koju je Sud zaprimio 5. studenoga 2024., u kaznenom postupku protiv

AB,

uz sudjelovanje:

Eisaggelia Protodikon Peiraia,

CD,

EF,

GH,

IJ,

KL,

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: S. Rodin, predsjednik vijeća, C. Lycourgos (izvjestitelj), predsjednik trećeg vijeća, i O. Spineanu-Matei, sutkinja,

nezavisni odvjetnik: A. Biondi,

tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postupka: grčki

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči obrazloženim rješenjem, u skladu s člankom 99. Poslovnika Suda,

donosi sljedeće

Rješenje

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje načela *ne bis in idem* u pravu Unije.

2 Taj je zahtjev upućen u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv osobe AB zbog namjernog podmetanja požara.

Pravni okvir

3 Članak 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama (SL 2000., L 239, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 9., str. 12. i ispravak SL 2018., L 41, str. 15.), koja je potpisana u Schengenu 19. lipnja 1990. i stupila je na snagu 26. ožujka 1995. (u daljnjem tekstu: CISA), određuje:

„Protiv osobe protiv koje je sudski postupak pravomoćno okončan u jednoj ugovornoj stranci ne može se voditi postupak u drugoj ugovornoj stranci za ista djela pod uvjetom da je izrečena kazna i izvršena, trenutačno u postupku izvršenja ili se više, prema zakonima ugovorne stranke koja ju je izrekla, ne može izvršiti.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

4 Dana 15. prosinca 2018. osoba AB, s boravištem u Beču (Austrija), namjerno je podmetnula požar na čamcu u marini Glifada (Grčka). Požar je uništio taj čamac i oštetio dva druga.

5 Kazneni progon u vezi s tim djelima pokrenut je protiv osobe AB i u Grčkoj i u Austriji.

6 Nakon što je predmet ispitao u meritumu, Landesgericht Wiener Neustadt (Zemaljski sud u Bečkom Novom Mjestu, Austrija) donio je 18. veljače 2020. presudu (u daljnjem tekstu: presuda od 18. veljače 2020.) u kojoj je utvrdio da je osoba AB počinila djela koja su joj stavljena na teret i da bi, u slučaju da se optuženica nije smatrala kazneno neodgovornom, ta djela činila kazneno djelo podmetanja požara predviđeno u članku 169. stavku 1. austrijskog Kaznenog zakonika i kažnjivo kaznom zatvora dužom od godinu dana. Međutim, taj je sud utvrdio da optuženica nije kazneno odgovorna jer je djelovala pod utjecajem akutne psihoze u okviru šizofrenije.

7 Navedeni sud također je utvrdio da zbog svojeg psihotičnog stanja osoba AB može počiniti druga kaznena djela. Stoga je odredio njezin smještaj u ustanovu za počinitelje kaznenih djela s duševnim bolestima.

8 S obzirom na to, isti je sud uz tu mjeru smještaja odredio uvjetnu odgodu izvršenja uz vrijeme provjeravanja od pet godina. Uvjeti za tu odgodu izvršenja sastoje se od obveze osobe AB da se podvrgne, s jedne strane, farmakoterapiji uz obvezne redovite kontrole najmanje jednom

mjesečno, kao i kontinuiranoj psihoterapiji, te, s druge strane, psihijatrijskom liječenju svaka četiri tjedna u forenzičkom psihijatrijskom centru. Osoba AB poštovala je te uvjete barem do 6. prosinca 2022.

9 Nakon što su se austrijsko državno odvjetništvo i osoba AB odrekli korištenja pravnim sredstvima koja su im bila na raspolaganju, presuda od 18. veljače 2020. postala je pravomoćna.

10 Pred Protodikeiom Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (Sud u Pireju (Sud u Pireju u vijeću od tri suca za lakša kaznena djela, Grčka), sudom koji je uputio zahtjev, osoba AB zahtijeva, putem svojeg odvjetnika, da se okonča kazneni progon pokrenut protiv nje u Grčkoj. U prvome redu ističe prigovor pravomoćno presuđene stvari. Naime, presuda od 18. veljače 2020., koja se odnosi na ista djela o kojima je riječ u glavnom postupku, osuđujuća je presuda na koju se primjenjuju članak 54. CISA-e i članak 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). Optuženica podredno tvrdi da je se ne može smatrati kazneno odgovornom za djela koja joj se stavljaju na teret.

11 Državna odvjetnica, koju podupiru podnositelji imovinskopravnog zahtjeva, to jest vlasnici dotičnih čamaca, tvrdi da ta presuda ne sadržava osudu jer je Landesgericht Wiener Neustadt (Zemaljski sud u Bečkom Novom Mjestu) presudio da je osoba AB bila nesposobna za rasuđivanje u trenutku počinjenja djela te je posljedično odredio mjeru liječenja.

12 Sud koji je uputio zahtjev ističe, osim toga, da je uz tu mjeru navedenom presudom izrečena uvjetna odgoda izvršenja. S obzirom na sve te elemente, taj sud dvoji o tumačenju načela *ne bis in idem*, kako je utvrđeno u članku 50. Povelje.

13 U tim je okolnostima Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (Sud u Pireju (Sud u Pireju u vijeću od tri suca za lakša kaznena djela) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Primjenjuje li se načelo *ne bis in idem* i na pravomoćnu ili neopozivu presudu kaznenog suda druge države članice Unije, koja je donesena nakon kaznenog progona zbog istih djela i u kojoj taj sud, nakon što je ispitao činjenice predmeta i zato što utvrđuje da se optuženik ne može smatrati kazneno odgovornim, priznaje doduše da je on počinio djelo koje se progoni, ali mu odredi mjeru liječenja – to jest smještaj u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela – koja podrazumijeva lišenje slobode optuženika protiv njegove volje? Drugim riječima, je li određena mjera liječenja ‚kazna' i smatra li se presuda u takvom slučaju ‚osudom'?

2. Je li odgovor na prethodno pitanje različit ako je uz mjeru liječenja prethodno navedenom presudom određena odgoda izvršenja pod određenim uvjetima koje optuženik poštuje?"

O prethodnim pitanjima

14 Na temelju članka 99. Poslovnika Suda, kad se odgovor na pitanje postavljeno u prethodnom postupku može jasno izvesti iz sudske prakse, ili kad odgovor na takvo pitanje ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, Sud može u svakom trenutku na prijedlog suca izvjestitelja i nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika odlučiti obrazloženim rješenjem.

15 U ovom predmetu valja primijeniti tu odredbu.

16 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud će, prema potrebi, preoblikovati pitanja koja su mu postavljena. Osim toga, Sud može uzeti u obzir pravila prava Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u svojem pitanju. Naime, Sud može sudu koji je uputio zahtjev dati sve elemente tumačenja koji bi mogli biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojem pitanju. U tom je smislu na Sudu da iz svih podataka koje je dostavio nacionalni sud, a posebno iz obrazloženja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, izvuče one dijelove prava Unije koje je potrebno tumačiti imajući u vidu predmet spora (vidjeti u tom smislu presudu od 4. listopada 2024., Confédération paysanne (Dinje i rajčice iz Zapadne Sahare), C-399/22, EU:C:2024:839, t. 40. i navedenu sudsku praksu).

17 U ovom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je protiv osobe AB sudski postupak pravomoćno okončan u Austriji, državi članici na koju se CISA primjenjuje. Tu osobu progoni zbog istih djela druga država članica na koju se CISA primjenjuje. Stoga je situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku obuhvaćena područjem primjene članka 54. CISA-e u skladu s kojim „[p]rotiv osobe protiv koje je sudski postupak pravomoćno okončan u jednoj ugovornoj stranci ne može se voditi postupak u drugoj ugovornoj stranci za ista djela pod uvjetom da je izrečena kazna i izvršena, trenutačno u postupku izvršenja ili se više, prema zakonima ugovorne stranke koja ju je izrekla, ne može izvršiti”.

18 Također je ustaljena sudska praksa ta da taj članak 54. treba tumačiti s obzirom na članak 50. Povelje (vidjeti u tom smislu presudu od 12. listopada 2023., INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, t. 39. i navedenu sudsku praksu).

19 U tim okolnostima valja zaključiti da svojim pitanjima sud koji je uputio zahtjev pita u biti, treba li članak 54. CISA-e, u vezi s člankom 50. Povelje, tumačiti na način da mu se protivi to da država članica pokrene kazneni progon protiv osobe osumnjičene da je počinila kazneno djelo kada je pravomoćnom presudom sud druge države članice utvrdio da je ta osoba počinila ista ona djela koja su dala povoda tom progonu, proglasio da se navedenu osobu ne može smatrati kazneno odgovornom zbog psihičkog poremećaja i odredio njezin smještaj u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela, pri čemu je uz tu mjeru smještaja izrečena uvjetna odgoda izvršenja uz vrijeme provjeravanja od pet godina, a uvjeti te odgode – to jest podvrgavanje liječenju – su poštovani.

20 Kao prvo, iz članka 54. CISA-e proizlazi da se taj članak ne primjenjuje samo na slučaj u kojem je osoba osuđena, nego i općenitije na svaku situaciju u kojoj je protiv osobe sudski postupak pravomoćno okončan.

21 U tom je pogledu Sud već presudio da članak 54. CISA-e ima za cilj da se pojedincu, koji je osuđen te je odslužio svoju kaznu ili je, ovisno o okolnostima slučaja, pravomoćno oslobođen u državi članici, zajamči da se može kretati unutar schengenskog područja bez bojazni od progona za ista djela u drugoj državi članici (presuda od 14. rujna 2023., Volkswagen Group Italia i Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, t. 81. i navedena sudska praksa).

22 Isto tako, na temelju članka 50. Povelje, nikomu se ne može ponovno suditi niti ga se može kazniti u kaznenom postupku za kazneno djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u Uniji u skladu sa zakonom.

23 S tim u vezi valja podsjetiti na to da primjena načela *ne bis in idem* podliježe dvama uvjetima, odnosno, s jedne strane, postojanju prethodne pravomoćne odluke (uvjet „*bis*”) i, s druge strane, tomu da se ranija odluka i naknadni progoni ili odluke odnose na ista djela (uvjet „*idem*”) (presuda od 25. siječnja 2024., Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova, C-58/22, EU:C:2024:70, t. 47. i navedena sudska praksa).

24 S jedne strane, uvjet „*idem*” ispunjen je u ovom slučaju jer je sud koji je uputio zahtjev utvrdio da djela koja su predmet presude od 18. veljače 2020. i ona koja su predmet kaznenog progona u glavnom postupku jesu ista.

25 S druge strane, što se tiče uvjeta „*bis*”, da bi se moglo smatrati da je sudskom odlukom pravomoćno odlučeno o djelima koja su predmet drugog postupka, nužno je ne samo da je ta odluka postala pravomoćna nego i da je ona donesena nakon ocjene merituma predmeta (vidjeti u tom smislu presude od 29. lipnja 2016., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, t. 42. i navedenu sudsku praksu, kao i od 14. rujna 2023., Volkswagen Group Italia i Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, t. 58. i navedenu sudsku praksu).

26 O tome je u ovome slučaju riječ. Naime, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da se protiv osobe AB vodio u Austriji kazneni progon povodom kojeg je donesena presuda od 18. veljače 2020., koja je postala pravomoćna. Sud koji je uputio zahtjev navodi da je ta presuda bila donesena nakon ispitivanja merituma predmeta i sadržava, s jedne strane, utvrđenje da je optuženica počinila djela koja bi, u slučaju da je se nije smatralo kazneno neodgovornom, činila kazneno djelo podmetanja požara i, s druge strane, ocjenu kaznene odgovornosti te optuženice.

27 Kao drugo, u okolnostima ovog predmeta ne treba utvrditi predstavlja li presuda kojom se smještaj osobe u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela određuje uz uvjetnu odgodu izvršenja slučaj u kojem je „izrečena kazna ” u smislu članka 54. CISA-e.

28 Naime, Sud je već presudio da taj članak ne predviđa uvjet da je „kazna” izvršena, da je trenutačno u tijeku izvršavanja ili da se više ne može izvršiti prema zakonima polazišne ugovorne stranke (u daljnjem tekstu: uvjet izvršenja), osim u slučaju da je „izrečena”. Navođenje „kazne” ne može se, dakle, tumačiti na način da primjenjivost navedenog članka uvjetuje dodatnim uvjetom, osim u slučaju osude (vidjeti u tom smislu presudu od 29. lipnja 2016., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, t. 40. i 41.).

29 U ovom je slučaju jasno da je uvjet izvršenja ispunjen ako presuda od 18. veljače 2020. sadržava u pogledu osobe AB „kaznu” koja je „izrečena” u smislu članka 54. CISA-e. Naime, Sud je već presudio da je kazna popraćena odgodom izvršenja „kazna” u smislu tog članka 54. Za takvu kaznu treba smatrati da je „trenutačno u postupku izvršenja” od trenutka kada je osuda postala izvršna te tijekom razdoblja provjeravanja. Nakon završetka razdoblja provjeravanja kaznu treba smatrati „izvršenom“ u smislu navedenog članka (vidjeti u tom smislu presudu od 18. srpnja 2007., Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, t. 42.).

30 U tom pogledu valja istaknuti da su, prema onome što je naveo sud koji je uputio zahtjev, uvjeti za uvjetnu odgodu o kojima je riječ u glavnom postupku, to jest podvrgavanje liječenju, bili poštovani barem do 6. prosinca 2022. Usto, iz zahtjeva za prethodnu odluku ne proizlazi da je nakon toga osoba AB prekršila te uvjete ili da nije bila smještena u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela nakon takvog kršenja.

31 Stoga, čak i pod pretpostavkom da presuda od 18. veljače 2020. sadržava „kaznu” koja je „izrečena” u smislu članka 54. CISA-e, takva bi „kazna” bila „izvršena” u smislu tog članka, u slučaju da je razdoblje suspenzije izvršenja isteklo, a da uvjeti za uvjetnu odgodu izvršenja nisu bili prekršeni, ili bi bila „trenutačno u postupku izvršenja” u smislu navedenog članka u slučaju da je osoba AB bila smještena u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela nakon takvog kršenja.

32 Kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao potpun odgovor, valja dodati da se ograničenje načela *ne bis in idem* utvrđenog u članku 50. Povelje može opravdati na temelju njezina članka 52. stavka 1. (presuda od 14. rujna 2023., Volkswagen Group Italia i Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, t. 87. i navedena sudska praksa).

33 S obzirom na to i kao što je navedeno u točki 17. ovog rješenja, situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku obuhvaćena je područjem primjene članka 54. CISA-e. No, taj članak ne predviđa druga ograničenja načela *ne bis in idem* osim uvjeta izvršenja predviđenog u slučaju osude, koji je Sud smatrao spojivim s člankom 50. Povelje (vidjeti u tom smislu presudu od 27. svibnja 2014., Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, t. 55. i 74.). Prema tome, članak 52. Povelje nije relevantan u ovom slučaju.

34 S obzirom na sva ta razmatranja, na upućena pitanja valja odgovoriti tako da članak 54. CISA-e, u vezi s člankom 50. Povelje, treba tumačiti na način da mu se protivi to da država članica pokrene kazneni progon protiv osobe osumnjičene da je počinila kazneno djelo kada je pravomoćnom presudom sud druge države članice utvrdio da je ta osoba počinila ista ona djela koja su dala povoda tom progonu, proglasio da se navedenu osobu ne može smatrati kazneno odgovornom zbog psihičkog poremećaja i odredio njezin smještaj u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela, pri čemu je uz tu mjeru smještaja izrečena uvjetna odgoda izvršenja uz vrijeme provjeravanja od pet godina, a uvjeti te odgode – to jest podvrgavanje liječenju – su poštovani.

Troškovi

35 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

Članak 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama, koja je potpisana u Schengenu 19. lipnja 1990. i stupila je na snagu 26. ožujka 1995., u vezi s člankom 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima,

treba tumačiti na način da mu se:

protivi to da država članica pokrene kazneni progon protiv osobe osumnjičene da je počinila kazneno djelo kada je pravomoćnom presudom sud druge države članice utvrdio da je ta osoba počinila ista ona djela koja su dala povoda tom progonu, proglasio da se navedenu osobu ne može smatrati kazneno odgovornom zbog psihičkog poremećaja i odredio njezin smještaj u ustanovu za duševno bolesne počinitelje kaznenih djela, pri čemu je uz tu mjeru smještaja izrečena uvjetna odgoda izvršenja uz vrijeme provjeravanja od pet godina, a uvjeti te odgode – to jest podvrgavanje liječenju – su poštovani.

Potpisi